

Česká a slovenská stavba století: kdo bude vítěz?

V průběhu století vznikla na severu Čech řada pozoruhodných staveb, ale i dost odporných hrůz. Teď jde však o ty nejzajímavější projekty. Vybírat můžete i vy.

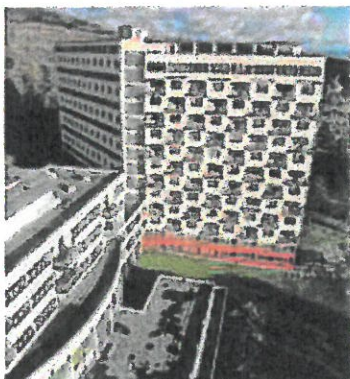
STŘEKOVSKÁ ZDYMDLA. CELÉ OKOLÍ STAVBY POD ZŘÍCENINOU STŘEDOVĚKÉHO HRADU STŘEKOV TVOŘÍ POZORUHODNOU SCENERII.

FLÁJSKÁ PŘEHRADA. V ÚTROBÁCH ZAJIMAVÉ PŘEHRADY V KRUŠNÝCH HORÁCH.

KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE. INTERIÉR PŘESUNUTÉHO CHRÁMU V MOSTĚ.

KOLDŮM. OBLIBENÉ BYDLENÍ V LITVÍNĚ. 4X FOTO: ARCHIV MAFRA

Čtyři zástupci kraje bojují v soutěži České a slovenské stavby století, kterou vyhlásila Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků (ČKAIT) ke 100. výročí vzniku Československa. Z původně nominovaných 20 památek, které na výzvu komory navrhl Ústecký kraj, vybrali odborníci do hlavní soutěže Masarykovo zdymadlo na Labi v Ústí, vodní nádrž Fláje u Českého Jiřetína, Koldům v Litvínově a „akci“ přesun kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě. Hlasování v soutěži České a slovenské stavby století poběží až do 15. září na webových stránkách www.stavbystoleti.cz, kde si lze všech 100 nominovaných staveb prohlédnout. Výsledky hlasování ČKAIT oznámí během stavebního veletrhu For Arch.

ZDYMDLO STŘEKOV

Ve své době největší a nejmodernější zdymadlo s elektrárnou vyrostlo v letech 1924-1936 přes řeku Labe pod hradem Střekovem v Ústí. Kvůli zlepšení splavnosti zdejších peřejí se o výstavbě uvažovalo ještě před 1. světovou válkou, ale tehdy mělo jít pouze o jednoduchý jez s plavební komorou. Teprve po skončení války se rozhodlo i o energetickém využití stavby. Nakonec vznikl jez o čtyřech polích s dvojitými ocelovými hradišty. Elektrárna je osazena třemi vertikálními Kaplanovými turbínami o celkovém výkonu 19,5 MW. Na rozdíl od většiny vodních elektráren je střekovská elektrárna využívána stabilně. Přehrazením řeky vznikla zároveň nádrž a vodní stupeň o výšce 10 metrů, která z ní dělá nejvyšší český labský stupeň. Technická látka přes zdymadlo je v denním provozu přístupná a slouží jako součást turistické stezky. Většina strojů i zařízení je stále původní a celé zdymadlo je jako celek chráněnou kulturní památkou.

KOLDŮM LITVÍNŮV

Nedostatek bydlení pro pracovníky tehdejších Stalinových závodů v Záluží vedl v letech 1948 až 1958 k výstav-

bě Koldomu. K průkopníkům myšlenky kolektivního bydlení patřil v Československu za první republiky už T. G. Masaryk, přesto k první výstavbě podobného domu došlo až po válce v batovském Zlíně.

Oproti zlínskému Koldomu obsahuje obytný soubor pro chemičku v Litvínově různé typy bytů včetně rodinných a mezonetových. V objektu byly původně umístěny společné služby, jako jesle a školka, prádelna, společná jídelna s kuchyní, kluby, čítárna s knihovnou, samoobsluha, kadeřnictví, krejčovství nebo internát pro mládež. Střecha sloužila k opalování a vyhlídce. Architektury Václava Hilského a Evžena Linharta inspiroval při jejích návrhu i významný francouzský architekt Le Corbusier.

VODNÍ NÁDRŽ FLÁJE

Jediná betonová pilířová přehrada v republice vyrostla v letech 1950 až 1963 na Flájském potoce u obce Český Jiřetín na Mostecku a slouží jako zásobárna pitné vody a vodní elektrárna zároveň. Využití Flájský potok pro vodní nádrž se uvažovalo již na počátku 20. století, ale první návrh vznikl až za německé okupace během 2. světové války kvůli rozmachu chemického průmyslu.

Výhodná poloha se stabilním skalnatým podložím umožnila výstavbu u nás ojedinělé pilířové varianty hráze. Pro unikátní technické řešení stavby, která je složená ze 34 bloků, z nichž 19 je dutých a 15 plných, je objekt chráněnou kulturní památkou. Její pravá část je zakřivená s poloměrem 200 metrů. Délka v koruně hráze je 459 metrů o šíři 6 metrů. Přehrada vytváří údolní nádrž o celkové ploše 153 ha, s objemem 23,1 milionu metrů krychlových. Součástí vodního díla je i malá vodní elektrárna Fláje s výkonem 16 kW a špičková vodní elektrárna Meziboří s dvojicí Franciových turbín o výkonu 2 x 4 MW.

PŘESUN KOSTELA NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V MOSTĚ

Jako památník královského raně stře-

dověkého města, které zaniklo kvůli těžbě uhlí, zůstal zachovaný gotický chrám Nanebevzetí Panny Marie v Mostě. Jeho přesun od 30. září do 27. října v roce 1975 si vyžádal inovativní technická řešení a stal se triumfem tehdejšího československého inženýrství.

Chrám vystavěný po velkém požáru Mostu v roce 1515, Jakubem Heilmannem ze Schweinfurtu, je ojedinělým dílem pozdní gotiky podunajské a saské školy u nás. Stavba s pozoruhodnou síťovou žebrovou klenbou a renesanční emporou s biblickými výjevy začala v roce 1517 a dokončení se dočkala začátkem 17. století.

Z 11 návrhů na její záchranu vyhrála varianta přesunu kompletní stavby. Akci zajišťoval nově zřízený národní podnik Transfera a komise, v jejímž čele byl z počátku profesor Stanislav Bechyně, který měl zkušenost z roku 1969 s posunutím kaple sv. Máří na Benešově nábřeží v Praze, a od roku 1969 profesor Alois Myslivec, zakladatel československé školy mechaniky zemín.

Rozměry chrámu (už bez rozebrané věže), plánovaná délka trasy 841,1 metru i obtížnost terénu si vyžádaly množství přípravných prací. Po oddělení od základů byl kostel opatřen železobetonovým věncem. Zdivo sevřela uvnitř i vně příhradová konstrukce. Klenbu zpevnily ztužující nástřiky. Škoda Plzeň vyrobila 53 vysokonosičných hydraulických vozků. Jejich koordinaci řídil počítač. Dvanáct tisíc tun těžký kostel cestoval po mírně obloukové trati se sklonem 12 promile. Byl posouván na čtyřech kolejkách, zezadu tlačena a zepředu brzděna hydraulickými válci. Veškeré pohyby a výškové odchylky po nerovném terénu sledovala elektronická čidla. Po 500 minutách při průměrné rychlosti 2,16 centimetru za minutu doputoval chrám na své nové místo. Veřejnosti se otevřel až v roce 1988 a nového vysvěcení se dočkal roku 1993. Přesun kostela je zapsaný v Guinnessových rekordů tisíciletí a stavba samotná je národní kulturní památkou.

Zuzana Mendlová